

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

**ДОГОВІР
КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ**

Київ - 2006

ББК 67.9(4УКР)304.2
Д59

Видання здійснено за сприяння програми МАТРА в рамках українсько-нідерландського проекту “Впровадження Цивільного кодексу в Україні”

Колектив авторів:

- Горбунова Л.М.* - заступник Міністра юстиції, кандидат юридичних наук;
Богачов С.В. - начальник Управління координації правової роботи та правової освіти;
Іванчук І.Ф. - заступник начальника Управління координації правової роботи та правової освіти - начальник відділу правової освіти;
Трало Ю.В. - головний спеціаліст Управління координації правової роботи та правової освіти

Д59   Договір купівлі-продажу / Л.М.Горбунова, С.В.Богачов, І.Ф.Іванчук, Ю.В.Трало; М-во юстиції України.– К.: [ТОВ “Поліграф-Експрес”], 2006. – 61 с. – Бібліогр.: с. 60.

У цьому виданні у відносно стислій та доступній для широкого кола читачів формі висвітлено питання укладання договору купівлі-продажу.

У посібнику розкриваються поняття договору купівлі-продажу, права та обов’язки сторін договору (продавця і покупця), основні умови договору: ціна, якість, кількість товару, порядок оформлення договору тощо. Для можливості практичного застосування визначених законодавством прав сторін договору наведено зразки документів.

Підготовлено відповідно до законодавства України станом на 3 липня 2006 року.

Шановний читачу!

Кожна людина у повсякденному житті стикається з правовими питаннями, які, на жаль, не завжди може правильно вирішити у зв'язку з браком знань, недостатньою обізнаністю з порядком правового регулювання певних правових відносин.

Звичайно, однією із найбільш розповсюджених дій людини, які потребують правового регулювання, є укладання цивільних договорів, зокрема договорів купівлі-продажу. Це може бути як найпростіший договір (наприклад, роздрібна торгівля побутовими товарами, харчовою продукцією), так і договір з низкою особливостей, які необхідно передбачити (купівля товарів в розстрочку, договори, що потребують нотаріального посвідчення тощо).

Саме під час укладання договорів купівлі-продажу часто порушуються і права громадян. Причиною цього є відсутність знань у громадянина щодо своїх прав, як покупця, а продавець або також не знає норм законодавства, або ж розраховує на правову необізнаність покупця, нехтуючи своїми обов'язками.

Крім того, незнання законодавства продавцем також може спричинити йому значних збитків, якщо таким його незнанням користуються виробники, перевізники.

Саме тому у даному посібнику розглянуті найважливіші питання, які корисно, а інколи і просто необхідно знати як продавцю так і покупцю для того, щоб гідно захистити свої законні права та не стати жертвою обману у цій сфері.

1. Що являє собою договір купівлі-продажу?

Договір купівлі-продажу – один із найбільш розповсюджених договорів у цивільному обігу.

Договір купівлі-продажу – це договір, за яким одна сторона (продавець) передає або зобов’язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов’язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму (ціну).

У відповідності зі специфікою економічних відносин, що лежать в основі договору купівлі-продажу, розрізняються його види (купівля-продаж: роздрібна, дрібнооптова, жилих будівель, земельних ділянок тощо), кожний з яких має свої особливості.

Істотними умовами договору купівлі-продажу вважаються умови про предмет і ціну. Доки сторони не дійдуть згоди щодо цих двох умов, договір не може вважатись укладеним, незважаючи на погодження всіх можливих інших умов.

Предмет договору – це майно (товар), яке продавець зобов’язується передати покупцеві.

Тобто предметом договору купівлі-продажу може бути товар, який є у продавця на момент укладення договору або буде створений (придбаний, набутий) продавцем у майбутньому.

Сторонами договору купівлі-продажу є продавець і покупець.

Почувець – це сторона договору купівлі-продажу, яка приймає або зобов’язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму (ціну).

Хто може бути покупцем?

Почувецм може бути як фізична особа (людина) так і юридична (підприємство, установа, організація), держава.

Що слід знати в разі, якщо Ви збираєтесь придбати товар?

Якщо Ви не досягли чотирнадцяти років (малолітня особа), Ви маєте право самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Тобто договір купівлі-продажу може бути Вами укладений,

якщо він спрямований на задоволення побутових потреб (наприклад, їжа, безалкогольні напої тощо) і стосується предмета, який має невисоку вартість.

Якщо Ваш вік становить від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа), крім наведених вище видів договору купівлі-продажу Ви маєте право вчиняти інші види договору за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників. При цьому необхідно знати, що на вчинення Вами, наприклад, договору купівлі-продажу транспортного засобу або нерухомого майна повинна бути письмова нотаріально посвідчена згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника і дозвіл органу опіки і піклування.

Відповідно до законодавства Вам не може бути відмовлено у вчиненні договору купівлі-продажу (крім передбачених випадків).

Але пам'ятайте!, що відповідно до Правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями та Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами, продавець повинен відмовити Вам у продажу таких товарів. Адже, продаж алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянам, які не досягли 18-річного віку, забороняється.

Крім того, в разі виникнення сумніву щодо віку покупця продаж алкогольних напоїв здійснюється за умови пред'явлення документа, що засвідчує його вік.

Законодавством також передбачено, що фізична особа, яка визнана в судовому порядку обмеженою в дієздатності, може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, що виходять за межі дрібних побутових, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за згодою піклувальника.

Якщо в договорі купівлі-продажу покупцем виступає підприємство, установа, організація, вони повинні мати статус юридичної особи, а угоди, які вони укладають, не повинні суперечити цілям їх діяльності, передбаченим в установчих документах.

Продавець - це сторона договору купівлі-продажу, яка передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві).

Хто може бути продавцем?

Продавцем може бути також як фізична особа (людина), так і юридична (підприємство, установа, організація), держава.

Право продажу майна належить власникові. Тобто це означає, що приймати рішення про відчуження майна має право лише власник, оскільки відповідно до договору купівлі-продажу продавець зобов'язаний передати покупцю не тільки саме майно, але й право власності на нього.

Однак у деяких випадках законодавством передбачається, що право розпорядження майном може належати і не власнику. Зокрема, у законодавстві передбачається поняття примусового продажу, підставами для якого можуть бути продаж описаного у боржника майна, продаж заставленого майна тощо.

В укладенні договору купівлі-продажу не обов'язково брати участь власникові. Він може здійснити свої права через представника.

Якщо в договорі купівлі-продажу продавцем виступає підприємство, установа, організація, вони повинні мати статус юридичної особи, а угоди, які вони укладають, не повинні суперечити цілям їх діяльності, передбаченим в установчих документах.

2. Передача права власності на майно з погляду продавця та покупця: права, обов'язки.

Якщо Ви продавець

Відповідно до законодавства, за договором купівлі-продажу Ви зобов'язуетесь передати майно (товар) у власність покупцеві, тобто виконання такої дії є Вашим основним обов'язком. Передачею майна визнається вручення речі одержувачу, а так само здача транспортній організації для відправлення покупцю та здача на пошту для пересилання покупцю речей, що відчужуються.

Майте на увазі! Законодавство передбачає, що Ви зобов'язані передати покупцеві зазначене у договорі майно (товар) в строк, що зазначений у договорі купівлі-продажу. Адже належне виконання означає виконання умов договору у встановлений строк¹.

Сторони договору купівлі-продажу (продавець і покупець) за взаємною згодою повинні встановити у договорі певний строк, коли саме продавець зобов'язаний передати товар покупцю (наприклад, у конкретну дату, до або після оплати покупцем товару тощо).

Якщо у договорі купівлі-продажу не визначений сторонами строк виконання Вами обов'язку щодо передачі товару або визначений моментом пред'явлення вимоги, то у такому випадку покупець має право вимагати від Вас передачі товару, обумовленого договором купівлі-продажу, у будь-який час. При цьому Ви зобов'язані передати покупцю зазначений у договорі товар у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайної передачі речі (товару) не впливає із договору купівлі-продажу або актів цивільного законодавства.

Що Вам необхідно знати про момент передачі товару

Як правило, право власності набувача виникає з моменту передачі товару (майна), якщо інше не передбачено законом або договором.

Так, Ваш обов'язок передати майно (товар) покупцеві буде вважатись виконаним у момент вручення товару покупцеві, якщо договором встановлений Ваш обов'язок доставити товар.

Ваш обов'язок передати товар покупцеві вважається виконаним також у момент надання товару в розпорядження покупця,

---

¹Строк виконання визначається настанням певного моменту або закінченням періоду часу, коли зобов'язання повинно бути виконано.

якщо товар має бути переданий покупцеві в місці знаходження товару. Іншими словами, якщо Ви з покупцем домовились між собою, що він отримає майно (товар) за місцем його знаходження, то право власності на зазначене майно (товар) у покупця виникає після реального отримання товару.

Водночас Ви і покупець на свій розсуд маєте право визначити угодою будь-який інший момент, який не збігатиметься з моментом передачі речі.

Крім того, законодавством визначається, що товар є наданим у розпорядження покупця, якщо у строк, встановлений договором, він готовий до передання покупцеві у належному місці. При цьому Ви повинні проінформувати покупця про те, що товар, який є предметом договору купівлі-продажу, готовий для його передання.

Якщо ж відповідно до договору купівлі-продажу Ви не зобов'язані доставити товар або передати товар за місцем знаходження покупця, Ваш обов'язок передати товар покупцеві вважається виконаним у момент здачі товару перевізникові або організації зв'язку для доставки покупцеві.

Як вже зазначалось, основним Вашим обов'язком як продавця за договором купівлі-продажу є передача покупцеві майна (товару), що є предметом договору.

Пам'ятайте!, що у разі невиконання Вами цього обов'язку, тобто у разі відмови передати проданий товар, покупець має право відмовитись від договору купівлі-продажу.

Зважайте на те, що відповідно до договору купівлі-продажу Ви повинні передати покупцеві майно (товар) у власність.

Тобто Ви повинні передати не тільки саму річ, що є предметом договору купівлі-продажу, але також одночасно з зазначеним майном (товаром) його приналежності, документи (технічний паспорт, сертифікат якості тощо), що стосуються товару.

Якщо Ви не передали покупцеві приналежності товару або документи, що його стосуються, покупець має право встановити Вам розумний строк для вчинення таких дій. Якщо ж і в цьому випадку Вами не передано зазначені речі (документи), покупець може відмовитись від договору.

Якщо Ви покупець

Як вже зазначалось, Ви за взаємною згодою з продавцем повинні встановити у договорі певний строк, коли саме продавець зобов'язаний передати Вам товар.

Якщо у договорі купівлі-продажу не визначений сторонами строк виконання обов'язку продавцем щодо передачі товару, або він визначений моментом пред'явлення вимоги, то у такому випадку Ви маєте право вимагати від продавця передачі товару, обумовленого договором купівлі-продажу, у будь-який час. При цьому він зобов'язаний передати Вам зазначений у договорі товар у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайної передачі речі (товару) не впливає із договору купівлі-продажу або актів цивільного законодавства.

Майте на увазі! Як правило, Ваше право власності на придбаний товар виникає з моменту передачі товару (майна), якщо інше не передбачено законом або договором.

Ви стаєте власником майна (товару) тільки після того, як власник товару, що є предметом договору купівлі-продажу, передасть його Вам.

Якщо Ви з продавцем домовились між собою, що Ви отримаєте майно (товар) за місцем Вашого знаходження, то право власності на зазначене майно (товар) у Вас виникає після реального отримання товару, і після того, як Ви зі свого боку сплатите певну суму за придбане майно (товар).

Майте на увазі! Що стосується нерухомого майна, то право власності на жилий будинок за договором про його відчуження не може виникнути у Вас раніше нотаріального посвідчення, оскільки такий договір набуває юридичної сили лише з моменту його нотаріального посвідчення.

У разі відмови продавця передати проданий товар або у разі невиконання продавцем обов'язку передати майно (товар) **Ви маєте право** відмовитись від договору купівлі-продажу.

Відповідно до договору купівлі-продажу продавець повинен передати Вам майно (товар) у власність. При цьому він повинен передати не тільки саму річ, що є предметом договору купівлі-продажу, але також одночасно з зазначеним майном (товаром) його приналежності та документи (технічний паспорт, сертифікат якості тощо), що стосуються товару.

Пам'ятайте! Ви маєте право відмовитися від договору купівлі-продажу у випадку, якщо продавець товару так і не передасть Вам приналежностей або документів, що стосуються товару у встановлений Вами строк для їх надання. У цьому випадку Ви повинні повернути зазначений товар.

3. Що необхідно знати про форму договору купівлі-продажу?

Законодавством передбачається порівняно небагато випадків, коли потрібно спеціальне оформлення договірних відносин купівлі-продажу. Зазвичай для укладення такого договору не має потреби у складанні відповідних документів.

Законодавством передбачається, що у письмовій формі повинні укладатись договори купівлі-продажу земельних ділянок, цілісних майнових комплексів, житлових будинків, квартир, іншого нерухомого майна. До нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення.

Такі договори підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню та державній реєстрації, яка проводиться у виконавчому комітеті відповідної місцевої ради.

Однак, якщо виникає потреба у складанні договору купівлі-продажу, Вам необхідно знати, як він складається та які умови можна в ньому передбачити.

Зразок договору купівлі-продажу

ДОГОВІР КУПІВЛІ – ПРОДАЖУ

м. _____ “___” _____ 200_р.

Громадянин України _____,
(вказати прізвище, ім'я та по батькові)

що проживає за адресою: _____,
(вказати місце проживання)

(надалі іменується «Продавець»), з одного боку,

та громадянин України _____,
(вказати прізвище, ім'я та по батькові)

що проживає за адресою: _____,
(вказати місце проживання)

(надалі іменується “Покупець”), з другого боку,

(в подальшому разом іменуються “Сторони”, а кожна окремо – “Сторона”)

уклали цей Договір купівлі-продажу (надалі іменується “Договір”) про таке.

1. Продавець в порядку та на умовах, визначених цим Договором, зобов'язується передати у власність Покупцю належний Продавцеві на праві власності _____ (надалі іменується “товар”) за ціною _____ грн., а Покупець зобов'язується прийняти такий товар та оплатити його.

2. Продавець зобов'язується передати товар Покупцеві під час підписання цього Договору, а Покупець зобов'язується прийняти товар та сплатити передбачену цим Договором ціну одночасно з отриманням товару від Продавця.

3. Продавець підтверджує, що товар, визначений у п. 1 цього Договору, на момент укладання цього Договору належить Продавцю на праві власності, не знаходиться під заборонаю відчуження, арештом, не є предметом застави чи іншим засобом забезпечення виконання зобов'язань перед будь-якими фізичними або юридичними особами чи державою, а також не обтяжений будь-яким іншим чином, передбаченим чинним законодавством.

4. Витрати, пов'язані із укладенням цього Договору, несе _____.

5. Продавець за цим Договором передає товар, придатний для мети, з якою товар такого роду звичайно використовується.

6. Усі спори, що виникають з цього Договору або пов'язані із ним, вирішу-

ються шляхом переговорів між Сторонами. Якщо відповідний спір неможливо вирішити шляхом переговорів, він вирішується в судовому порядку за встановленою підвідомчістю та підсудністю такого спору відповідно до чинного в Україні законодавства.

7. Додаткові умови: _____

8. Усі правовідносини, що виникають з цього Договору або пов'язані із ним, у тому числі пов'язані із дійсністю, укладенням, виконанням, зміною та припиненням цього Договору, тлумаченням його умов, визначенням наслідків недійсності або порушення Договору, регламентуються цим Договором та відповідними нормами чинного в Україні законодавства, а також застосовними до таких правовідносин звичаями ділового обороту на підставі принципів добросовісності, розумності та справедливості.

9. Цей Договір складений при повному розумінні Сторонами його умов та термінології українською мовою у двох автентичних примірниках, які мають однакову юридичну силу, – по одному для кожної із Сторін.

10. Цей Договір вважається укладеним і набирає чинності з моменту його підписання Сторонами

11. Строк цього Договору починає свій перебіг у момент, встановлений у п. 9 цього Договору та визначається часом, достатнім для реального та належного виконання цього Договору Сторонами.

Продавець:

_____
_____
_____
_____

Покупець:

_____
_____
_____
_____

Продавець: _____
(підпис)

Покупець: _____
(підпис)

Як бачимо, законодавство передбачає порівняно небагато випадків обов'язкового оформлення договору купівлі-продажу у письмовому вигляді тому переважну більшість договорів купівлі-продажу Ви можете укладати в усній формі.

Практично кожного дня Ви укладаєте договори купівлі-продажу. Саме тому, коли Ви виступаєте однією чи іншою стороною у договорі купівлі-продажу, тобто продавцем чи покупцем, Вам слід детально ознайомитись з найважливішими аспектами даного договору.

4. Що таке інформація про товар, які до неї ставляться вимоги?

Якщо Ви покупець

Якщо Ви маєте намір придбати товар, то маєте право володіти інформацією щодо нього

Ви як споживач маєте право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товар, продукцію, що пропонується до продажу. В цьому випадку під поняттям інформації мається на увазі документовані або публічно оголошені відомості про товар. Під необхідною та достовірною інформацією слід мати на увазі її повноту.

Така інформація повинна бути надана Вам до придбання товару чи замовлення роботи (послуги). Відповідно до законодавства, що регулює питання захисту прав споживачів, Ви маєте право на одержання інформації про продукцію, яка повинна містити:

1) назву товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються;

2) найменування нормативних документів, вимогам яких повинна відповідати вітчизняна продукція;

3) дані про основні властивості продукції, а щодо продуктів харчування - про склад (включаючи перелік використаної у процесі їх виготовлення сировини, в тому числі харчових добавок), номінальну кількість (масу, об'єм тощо), харчову та енергетичну цінність, умови використання та застереження щодо вживання їх окремими категоріями споживачів, а також іншу інформацію, що поширюється на конкретний продукт;

4) відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин, які встановлені нормативно-правовими актами, та застереження щодо застосування окремої продукції, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами;

5) позначку про наявність у її складі генетично модифікованих компонентів;

6) дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції;

7) дату виготовлення;

- 8) відомості про умови зберігання;
- 9) гарантійні зобов'язання виробника (виконавця);
- 10) правила та умови ефективного і безпечного використання продукції;
- 11) строк придатності (строк служби) товару (наслідків роботи), відомості про необхідні дії споживача після їх закінчення, а також про можливі наслідки в разі невиконання цих дій;
- 12) найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача, а також проводить ремонт і технічне обслуговування.

Варто пам'ятати, що стосовно продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, Вам повинна надаватись інформація про її сертифікацію. Адже сертифікат є підтвердженням, здійсненим органом з сертифікації, того, що форма, розміри і технічні вимоги до товару відповідають державним стандартам.

Зазначена інформація доводиться до споживача в технічній документації, прикладеній до товару, на етикетках, чи маркуванням іншим способом, прийнятим для окремих видів товарів. Продукти харчування, упаковані або розфасовані в Україні, повинні супроводжуватись інформацією про їх походження.

Зважайте на те, що Ви маєте право ще до моменту укладення договору купівлі-продажу оглянути товар, вимагати проведення у Вашій присутності перевірки властивостей товару або демонстрації користування товаром, якщо це не виключено характером товару і не суперечить правилам роздрібної торгівлі.

Якщо Ви продавець

Здійснюючи продаж товарів Ви зобов'язані надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, що пропонуєте до продажу.

Крім того, Ви маєте забезпечити надання інформації в такому обсязі, щоб у покупця склалось чітке уявлення про властивості товару, правила користування, збереження його тощо, і він на основі цих відомостей міг вибрати необхідний йому товар.

Інформацію про продукцію Ви повинні розмістити у місцях, де вона реалізується, а також за згодою споживача можете доводити до нього за допомогою засобів дистанційного зв'язку.

У разі, якщо за певних умов продукція може бути небезпечною для життя, здоров'я споживача та його майна, навколишнього природного середовища, Ви, так само як виробник, зобов'язані довести до відома споживача інформацію про таку продукцію і можливі наслідки її споживання (використання).

Дотримуйтеся вимог законодавства стосовно надання інформації про сертифікацію продукції, наявності переліку відомостей, які повинні міститись на етикетках лікєро-горілчаних та тютюнових виробів, переліку відомостей на етикетках примірників аудіо-візуального твору та фонограми тощо.

Пам'ятайте !

Якщо Вами не було надано покупцеві можливості одержати повну і достовірну інформацію про товар, Ви відповідаєте за недоліки товару, які виникли після передання його покупцеві, якщо покупець доведе, що вони виникли у зв'язку з відсутністю у нього такої інформації.

Розглянемо шляхи вирішення питань, пов'язаних із порушенням вимог про надання інформації про товар

Якщо Ви покупець

Ваші дії в разі, якщо порушено Ваші споживацькі права на отримання інформації про товар.

Правові наслідки ненадання Вам необхідної і достовірної інформації розрізняються в залежності від того, укладений договір роздрібної купівлі-продажу чи ні.

У першому випадку, тобто якщо Вам не надано можливості негайно одержати повну і достовірну інформацію про товар у місці його продажу, Ви маєте право вимагати відшкодування збитків, завданих необґрунтованим ухиленням від укладення договору.

У другому випадку – коли такий договір Вами вже укладено, - Ви маєте право в розумний строк відмовитися від договору, вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми і відшкодування збитків, а також моральної шкоди.

Крім того, в разі якщо продавцем не було надано Вам можливості одержати повну і достовірну інформацію про товар, продавець несе відповідальність за недоліки товару, які виникли після передання його покупцеві, якщо Ви доведете, що вони виникли у зв'язку з відсутністю у Вас такої інформації.

Розглянемо варіанти Вашої можливої поведінки у випадках надання недоступної, недостовірної, неповної або несвоєчасної інформації про продукцію та про виробника (виконавця, продавця).

<i>Якщо надання недоступної, недостовірної, неповної або несвоєчасної інформації про продукцію та про виробника (виконавця, продавця) спричинило:</i>	Ви маєте право:
придбання продукції, яка не має потрібних Вам властивостей	розірвати договір і вимагати відшкодування завданих Вам збитків
неможливість використання Вами придбаної продукції за призначенням	вимагати надання у прийнятно короткий, але не більше місяця, строк належної інформації (якщо таку інформацію в обумовлений строк не буде надано, Ви маєте право розірвати договір і вимагати відшкодування збитків)
заподіяння шкоди Вашому життю, здоров'ю або майну	вимагати відшкодування завданої шкоди. Таке ж право має і особа, яка не перебувала у договірних відносинах з виробником (виконавцем, продавцем), але була споживачем товару

Якщо Ви продавець

Ви повинні чітко знати права споживачів на отримання інформації, а також мати уявлення про те, які вимоги можуть бути висунуті покупцем у зв'язку з порушенням цих прав.

Зважайте на вимоги до добросовісної реклами, а також те, що в разі завдання Вами недобросовісною рекламою збитків покупцю, вони підлягають відшкодуванню у повному обсязі.

Крім того, навіть якщо Ви не отримали від виробника (імпортера) відповідної інформації про товар, Ви не звільняєтесь від відповідальності.

5. Які умови передбачаються договором купівлі-продажу до кількості товару?

Істотними умовами договору купівлі-продажу є умови про предмет та ціну, тобто які визнані такими по закону або необхідними для договорів даного виду, а також всі ті умови, відносно яких за заявою однієї із сторін отримано згоду.

Іншими словами, договір не може вважатися укладеним, доки сторони не дійдуть згоди щодо цих двох умов, незважаючи на погодження всіх інших умов.

При укладанні договору купівлі-продажу сторони повинні дійти згоди також відносно кількості товару, що є предметом договору купівлі-продажу.

Кількість товарів, що продається, повинна встановлюватися у договорі у відповідних одиницях виміру (метрах, тоннах чи інших одиницях вимірювання) або грошовому вираженні.

При укладанні договору купівлі-продажу сторони (продавець і покупець) можуть погодити умову щодо кількості товару шляхом встановлення у договорі порядку її визначення.

Законодавство передбачає випадки, коли продавець передає покупцеві за договором купівлі-продажу товар у кількості, що більша, ніж зазначена у договорі. Так у договорі енергозбереження, у якому покупцем енергії є громадянин, кількість енергії не визначається, оскільки особа вправі використовувати енергію для побутового використання у необхідній кількості. Однак кількість енергії встановлюється за даними обліку про її фактичне використання або іншим передбаченим у договорі способом.

Якщо Ви продавець

Ви зобов'язані передати покупцю у відповідності до договору купівлі-продажу товар у тій кількості, що зазначена у договорі, тобто у кількості, що не більше і не менше, ніж зазначено у договорі купівлі-продажу.

При виконанні Вами цих умов договору, покупець стає власником товару. З огляду на це у Вас виникає зустрічне право на вимогу виконання ним свого обов'язку - сплатити певну суму (ціну) за товар.

Пам'ятайте! Якщо відбулася передача товару більшої, ніж визначено у договорі, кількості, покупець товару зобов'язаний сповістити Вас про це.

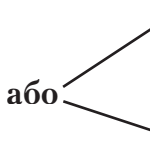
Якщо Ви покупець

Відповідно до договору купівлі-продажу продавець зобов'язаний передати Вам товар у кількості, яка визначена вашою обопільною згодою.

При виконанні цих умов договору продавцем, Ви стаєте власником товару, а тому повинні виконати, у свою чергу, свій обов'язок – сплатити певну суму (ціну) за товар.

Але існують випадки, коли продавець не повністю виконує свої обов'язки щодо передачі товару у зазначеній кількості.

Якими будуть Ваші дії, якщо продавець передав Вам меншу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу? В такому разі Ви маєте право:

або вимагати від нього передати кількість товару, якої не вистачає;

відмовитися від товару, який вже був переданий (тобто частини товару, що є предметом договору купівлі-продажу) та відмовитись оплатити його, а якщо товар вже був Вами оплачений, - вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

Ваші дії в разі, коли продавець передав Вам товар у кількості, що більша, ніж зазначено у договорі. Ви зобов'язані:

- сповістити про це продавця у строк, встановлений договором або актами цивільного законодавства, а якщо такий строк не встановлений, - у розумний строк після того, як порушення могло бути виявлено відповідно до характеру і призначення товарів².

² Поняття “розумний строк” у цивільному законодавстві не має точного визначення. Тому цей строк визначається у кожному випадку окремо, враховуючи всі умови і обставини, що зазначені у кожному конкретному договорі (місце передачі товару покупцеві, час його передачі, при яких обставинах покупець міг реально повідомити про передачу товару у більшій кількості, ніж зазначено у договорі тощо).

Ви маєте право:

- прийняти весь товар, якщо інше не встановлено договором. Крім того, така можливість передбачається і у випадку, якщо після одержання продавцем Вашого повідомлення щодо передачі більшої кількості товару, продавець так і не розпорядиться товаром, який він передав Вам відповідно до договору купівлі-продажу.

Майте на увазі! Якщо Ви бажаєте прийняти товар, який був Вам переданий продавцем у більшій кількості, ніж зазначено у договорі, то Ви повинні оплатити додатково прийнятий товар за ціною, що встановлена для товару, який Ви вже отримали від продавця.

Крім того, Ви можете домовитись з продавцем про інше. Наприклад, відповідно до Вашої пропозиції - встановити нижчу ціну, чи відповідно до пропозиції продавця - встановити більш високу ціну, ніж яка була раніше. У такому разі Ви повинні сплатити ту ціну, яка була встановлена відповідно до Вашої спільної з продавцем згоди.

6. Що необхідно знати про асортимент товару

При укладенні договору купівлі-продажу між сторонами (продавцем і покупцем) повинна бути досягнута згода щодо предмету договору та його ціни. Як вже зазначалось, якщо сторони такої угоди не досягли, договір вважається укладеним.

Відносно предмету договору, то в договорі купівлі-продажу повинно бути обумовлено кількість, якість, асортимент товару тощо.

З визначенням кількості товарів, що підлягають передачі відповідно до договору купівлі-продажу, тісно пов'язане поняття асортименту.

Асортимент товару – це певне співвідношення товару за видами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками.

Тобто розподіл товарів за окремими групами та співвідношення їх становлять асортимент. Він обумовлюється або у самому договорі, або у специфікації (документ, що визначає основні показники і умови за кожним товаром), яка додається до договору та є його невід'ємною частиною. Розрізняють асортимент груповий і розгорнутий. Груповий асортимент – це відношення більш-менш значних груп певної продукції, яка зазначена у договорі купівлі-продажу. Розгорнутий асортимент – це характеристика в договорі окремих груп належної до договору купівлі-продажу продукції з детальнішими показниками (за артикулами, фасонами, моделями, розмірами тощо).

Асортимент товарів встановлюється у договорі у відповідності із замовленням покупця та відображує передусім його потреби.

У процесі виконання договору сторони (продавець та покупець) можуть уточнювати асортиментні показники, вносити зміни до встановлених позицій асортименту. Наприклад, у тому випад-

ку, якщо у договорі визначений тільки груповий асортимент, розгорнутий асортимент визначається у процесі виконання договору у відповідності зі специфікаціями покупця. Тобто, якщо покупець має намір купити певну кількість канцелярських наборів, у подальшому договором може бути визначено окремі його особливості (колір, розмір тощо).

Саме тому, якщо договором купівлі-продажу передбачено передання товару у певному співвідношенні за видами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками (асортимент), продавець зобов'язаний передати покупцеві товар в асортименті, погодженому сторонами.

Якщо Ви покупець

Відповідно до договору купівлі-продажу продавець зобов'язаний передати Вам товар в асортименті, погодженому з Вами. Але може статися так, що продавець товару порушить свій обов'язок щодо передачі Вам предмету договору. Тобто здійснить передачу товару не у тому асортименті, який зазначався у договорі купівлі-продажу.

У такому випадку (тобто у випадку порушення умови договору щодо асортименту) Ви повинні знати можливі варіанти Вашої поведінки.

Так, у випадку, якщо продавець передає товар в асортименті, що не відповідає умовам договору, **Ви маєте право:**

- відмовитись від його прийняття та оплати,
- а якщо товар вже оплачений, – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

Розглянемо **варіанти Вашої можливої поведінки** у випадку, якщо продавець передав Вам частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору купівлі-продажу, і частину товару з порушенням асортименту.

Якщо продавець:	Ви маєте право:	В разі цього Ви повинні:
<p>передав Вам частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору, і частину товару з порушенням асортименту</p>	<p>прийняти ту частину товару, яка відповідає умовам договору, і відмовитись від решти товару</p>	<p>оплатити продавцю товар, який Ви прийняли від нього, і який відповідає умовам договору щодо асортименту товару, і повернути товар, що не відповідає умовам договору, і повернути решту товару</p>
	<p>зовсім відмовитись від товару. У цьому випадку Ви маєте право відмовитись від оплати товару, а якщо він вже оплачений, - вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми</p>	<p>повернути наданий Вам товар</p>
	<p>вимагати заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлений договором. У цьому випадку Ви також маєте право відмовитись від оплати товару, а якщо він вже оплачений, - вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми</p>	<p>сплатити вартість товару, який відповідає умовам договору купівлі-продажу щодо асортименту товару, а останню суму сплатити після заміни продавцем асортименту відповідно до договору</p>
	<p>прийняти весь товар</p>	<p>оплатити його за ціною, погодженою із продавцем.</p>

Законодавство передбачає, що товар, асортимент якого не відповідає умовам договору, є прийнятним, якщо Ви у розумний строк після його одержання не повідомили продавця про свою відмову від нього. Тобто Ви маєте право відмовитись від товару, який не відповідає умовам договору щодо асортименту товару. При цьому Ви повинні це зробити у розумний строк після одержання такого товару.

Майте на увазі! Якщо протягом певного часу Ви не заявляєте про невідповідність переданого товару умовам договору купівлі-продажу щодо асортименту товару, то вважається, що Ви згодні прийняти цей товар.

Як вже зазначалось, якщо Ви не відмовились від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору, Ви зобов'язані оплатити його за ціною, погодженою із продавцем. Тобто якщо Ви надаєте згоду на прийняття такого товару, Ви повинні сплатити за нього певну суму продавцеві.

При цьому **пам'ятайте**, що така згода, відповідно до законодавства може полягати у:

- Вашому заявленні про це продавцю відразу;
- неповідомленні Вами про свою незгоду у розумний строк.

Зверніть увагу на те, що вартість товарів, які були предметом договору купівлі-продажу, може бути такою самою, а може бути іншою (більш високою чи навпаки). Продавець у даному випадку повинен узгодити з Вами вартість товару.

Але у випадку, якщо продавець не вжив необхідних заходів для погодження ціни в розумний строк, Ви оплачуєте товар за ціною, яка на момент укладання договору звичайно застосовувалась щодо аналогічного товару.

Якщо Ви продавець

У випадку, якщо договором купівлі-продажу асортимент товару не встановлений або асортимент товару не був визначений у

договорі, але із його суті випливає, що товар підлягає переданню покупцеві в асортименті, то **Ви маєте право** обрати будь-який з приведених нижче варіантів поведінки:

- або
- передати покупцеві товар в асортименті, виходячи з його потреб, які були відомі Вам на момент укладення договору;
  - відмовитися від договору.

Може статися так, що Ви не в змозі виконати свій обов'язок щодо передачі предмета договору покупцеві.

Розглянемо варіанти Вашої можливої поведінки також у разі, коли Ви порушили свій обов'язок щодо передачі предмета договору покупцеві (тобто не у тому асортименті, який зазначався у договорі купівлі-продажу).

Так, у випадку, якщо Вами передано товар в асортименті, що не відповідає умовам договору, і покупець відмовляється від його прийняття та оплати, чи вимагає повернення вже сплаченої за нього грошової суми, **Ви повинні** виконати дії, які визначені самим покупцем, наприклад прийняти назад товар, який не відповідає умовам договору (при цьому витрати покладаються на Вас) та повернути попередньо сплачені суми за товар, який покупець мав намір придбати, але відмовився від нього у зв'язку з порушенням Вами умови договору щодо асортименту товару.

Порушення Вами асортименту може полягати, як вже зазначалось вище, в непередачі товарів одних, передбачених асортиментом, найменувань, або у передачі зайвої проти передбаченої асортиментом кількості товарів інших найменувань, або в одночасній передачі чи непередачі товарів.

Якщо Ви передали покупцеві частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору, і частину товару з порушенням асортименту, покупець має право на свій розсуд вибрати будь-який з варіантів поведінки, що передбачені цивільним законодавством.

Якщо покупець:	Ви повинні:
прийняв ту частину товару, яка відповідає умовам договору, і відмовився від решти товару та оплатив Вам товар, який він прийняв і який відповідає умовам договору щодо асортименту товару	прийняти плату за протриманий покупцем товар та прийняти назад товар, від якого відмовився покупець.
відмовився від прийняття товару, навіть тоді, коли частина продукції, що була передана, відповідає умовам договору купівлі-продажу	повернути собі товар, а в разі якщо він вже оплачений, - повернути покупцеві сплачену за нього грошову суму
вимагає заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлений договором	замінити частину товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлений договором

Якщо покупець не відмовився від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору, він зобов'язаний оплатити його за ціною, погодженою із Вами.

Пам'ятайте!

Якщо Ви не вжили необхідних заходів для погодження ціни в розумний строк, покупець оплачує товар за ціною, яка на момент укладання договору звичайно застосовувалась щодо аналогічного товару.

7. Що необхідно знати про комплектність товару?

Комплектність товару - це така єдність складових частин виробу, яка забезпечує можливість використання його за прямим призначенням, а в спеціально передбачених випадках – також і можливість належного догляду за ним, його зберігання та ремонту.

До комплекту можуть входити запасні частини і обладнання. Комплектність визначається стандартами, технічними умовами, прейскурантом, а при відсутності в них вказівок про це – договором купівлі-продажу.

Тобто якщо комплектність товару визначається договором купівлі-продажу, вона повинна бути охарактеризована шляхом перерахування необхідних складових частин продукції (товарів), приладів тощо.

Вказівка у договорі купівлі-продажу (шляхом посилання на стандарти, технічні умови чи шляхом її характеристики по суті) на комплектність продукції має істотне значення для визначення ціни продукції, яка повинна бути передана покупцю відповідно до умов договору купівлі-продажу.

Зверніть увагу! Все, що входить до комплекту, оплачується за встановленою на продукцію ціною. Запасні частини, приладдя тощо, що не входять до комплекту, оплачуються окремо.

Якщо Ви покупець

Ви повинні знати, що продавець зобов'язаний передати Вам за договором купівлі-продажу певний набір товару у комплекті (комплект товару), якщо це встановлено договором купівлі-продажу. А в разі, якщо договором купівлі-продажу не встановлено комплектність товару (продукції), продавець зобов'язаний передати Вам товар, комплектність якого визначається звичаями ділового обороту або іншими вимогами, що звичайно ставляться.

Ваші дії у разі, коли продавець порушує свій обов'язок щодо передачі товару, відповідно до умов договору про комплектність.

Так, у разі передання некомплектного товару Ви маєте право за своїм вибором вимагати:

- 1) пропорційного зменшення ціни;
- 2) доукомплектування товару в розумний строк.

У першому випадку, Ви можете вимагати від продавця пропорційного зменшення ціни товару, якщо усвідомлюєте, що використання товару можливе і без окремих частин комплекту. Такий вибір Ви можете зробити і в разі, якщо у Вас вже є частина комплекту товару, або у Вас є можливість його придбати іншим способом. Тобто такий варіант поведінки ви можете вибрати в разі, якщо такі обставини задовольняють Ваші потреби.

У другому випадку Ви можете вимагати від продавця доукомплектування товару у розумний строк, тобто у строк, реально необхідний для передачі частини комплекту, що не була своєчасно передана продавцем товару.

Зауважте!

Ви маєте право обрати за своїм вибором будь-який варіант поведінки, передбачений цивільним законодавством і **ніхто не має права змушувати** Вас до іншого рішення.

Ваші дії у разі, коли продавець у розумний строк недоукомплектував товар. Ви можете пред'являти альтернативні вимоги, приведені нижче:

- 1) вимагати заміни некомплектного товару на комплектний;
- 2) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої грошової суми.

Якщо Ви продавець

Відповідно до договору купівлі-продажу Ви зобов'язані передати покупцеві певний набір товару у комплекті (комплект товару), якщо це встановлено договором. За таких обставин Ваші зобов'язання щодо передачі комплектного товару будуть вважатись виконаними з моменту передання усього товару, включеного до комплекту.

Пам'ятайте! Передача всіх складових частин комплекту повинна проводитись одночасно.

Але так може бути не завжди. По узгодженню між сторонами передача окремих частин товару може бути здійснена у певний строк, що зазначений у договорі купівлі-продажу. Ваші зобов'язання щодо передачі комплекту товару будуть вважатися виконаними належним чином, якщо остання частина комплекту була Вами передана покупцю у строк, встановлений договором.

Якщо ж договором купівлі-продажу не встановлено комплектність товару (продукції), Ви зобов'язані передати покупцеві товар, комплектність якого визначається звичаями ділового обороту або іншими вимогами, що звичайно ставляться.

Розглянемо варіанти Ваших можливих дій, коли Ви порушили свій обов'язок щодо передачі товару, що відповідає умові договору про комплектність.

Якщо покупець вимагає:	Ви повинні:
пропорційного зменшення ціни товару	дійти згоди з покупцем про таке зменшення ціни та забезпечити його виконання
доукомплектування товару	доукомплектувати товар у розумний строк, тобто у строк, реально необхідний для передачі частини комплекту, що не була Вами своєчасно передана

Ваші можливі дії у разі, якщо Ви у розумний строк не доукомплектували товар.

Якщо покупець:	Ви повинні:
вимагає заміни некомплектного товару на комплектний	забезпечити проведення такої заміни
відмовляється від договору купівлі-продажу, а якщо ним вже була здійснена оплата товару, - вимагає повернення продавцем сплаченої грошової суми	повернути покупцю сплачену грошову суму

Пам'ятайте! Покупець має право обрати за своїм вибором будь-який варіант поведінки, передбачений цивільним законодавством, і Ви не маєте права змушувати його до іншого рішення.

8. Що потрібно знати про якість товару?

Однією з умов договору, яка характеризує предмет купівлі-продажу з точки зору придатності його до використання за цільовим призначенням, є умова щодо якості продукції.

Якість продукції – це сукупність властивостей і характеристик, які відображають рівень новизни, надійність, довговічність, економічність продукції (товарів) і зумовлюють її здатність задовольнити відповідно до свого призначення потреби споживачів.

Якість речей, що продаються, повинна відповідати стандарту, технічним умовам або зразкам, встановленим для речей такого роду.

Так, на товари, що ввозяться на територію України, повинен бути передбачений законодавством документ, який підтверджує їх належну якість; такі товари повинні супроводжуватися сертифікатом.

Якість речей, що продаються, повинна відповідати стандарту, технічним умовам або зразкам, встановленим для речей такого роду. Вимоги до певних видів товарів встановлюються нормативними актами зі стандартизації: державними стандартами України, галузевими стандартами, технічними умовами тощо.

З метою запобігання реалізації продукції, небезпечної для життя, здоров'я та майна громадян і навколишнього середовища, сприяння споживачеві у компетентному виборі продукції проводиться обов'язкова (щодо окремих видів товарів) або добровільна сертифікація.

Якщо у договорі відсутні умови про якість проданої речі, то вона за якістю повинна відповідати вимогам, що звичайно пред'являються, тобто бути придатною для звичайного використання за своїм призначенням або для цілей, передбачених договором.

Якщо Ви покупець

У разі здійснення покупки Ви повинні вимагати надання товару належної якості, тобто продукції, властивості якої відповідають вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору. Адже предметом договору купівлі-продажу може бути річ тільки належної якості, що обумовлена договором.

Ви маєте право на перевірку якості, комплектності, міри, ваги та ціни товарів, які маєте намір придбати, демонстрацію безпечного та правильного їх використання.

Крім того, продавець (виробник, виконавець) на Вашу вимогу зобов'язаний надати документи, які підтверджують належну якість продукції.

Якщо продавець при укладенні договору купівлі-продажу був повідомлений Вами про конкретну мету придбання товару, він повинен передати Вам товар, придатний для використання відповідно до цієї мети.

Законодавством передбачається, що у разі продажу товару за зразком та (або) за описом продавець повинен передати Вам товар, який відповідає цьому зразку та (або) опису. Тобто продавець зобов'язаний передати Вам той товар, який Ви бажали придбати, і зразки якого ним були надані для прикладу якості товарів (продукції).

В разі, якщо у Вас виникли сумніви щодо належної якості товару, а продавець не має жодних підтверджень його якості, можливо Ви маєте справу з фальсифікованою продукцією, тобто продукцією, виготовленою з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи, яка заборонена до введення в обіг.

Якщо Ви продавець

В разі продажу товару Ви повинні надати товар, якість якого відповідає умовам договору.

Якість товару повинна відповідати інформації про товар, яку Ви надаєте.

Ви так само як і виробник, виконавець на вимогу покупця зобов'язані надати документи, які підтверджують належну якість продукції.

Якщо покупець при укладенні договору купівлі-продажу повідомив Вам про конкретну мету придбання товару, Ви зобов'язані передати йому товар, придатний для використання відповідно до цієї мети.

У разі продажу товару за зразком та (або) за описом Ви повинні передати споживачу товар, який відповідає цьому зразку та (або) опису.

9. Що таке гарантія якості товару?

Як продавцю так і покупцю необхідно знати, що:

з метою уникнення порушень споживацьких прав товар, який продавець передає або зобов'язаний передати покупцю, має відповідати вимогам щодо його якості в момент його передання, якщо інший момент визначення відповідності товару цим вимогам не встановлено договором купівлі-продажу.

Тобто товари, які продавець зобов'язаний передати покупцю, мають відповідати умовам договору купівлі-продажу або певним обов'язковим вимогам у момент їх передавання (або в інший момент, визначений договором), і в межах розумного строку мають бути придатними для мети, з якою товари такого роду звичайно використовувалися.

Щодо питання забезпечення належної якості, надійності, довговічності продукції, призначеної для тривалого користування або зберігання, важливе місце належить гарантійним строкам. Так, законодавством передбачається, що строк, протягом якого продавець гарантує якість товару (гарантійний строк), може бути встановлений договором або законом.

Гарантійний строк - строк, протягом якого виробник (продавець, виконавець або будь-яка третя особа) бере на себе зобов'язання про здійснення безоплатного ремонту або заміни відповідної продукції у зв'язку з введенням її в обіг.

Якщо Ви покупець

При наявності обставин, що свідчать про неналежну якість придбаного Вами товару, Ви маєте право вимагати від продавця пропорційного зменшення ціни, безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк, відшкодування витрат на усунення недоліків товару. Такі вимоги повинні бути задоволені, якщо продавець не доведе, що недоліки виникли внаслідок порушення Вами правил користування продукцією або його зберігання.

Саме тому при покупці товару та перед початком користування ним Вам необхідно дотримуватись кількох простих правил:

- 1) перед початком експлуатації товару уважно ознайомтесь з правилами експлуатації, викладеними в наданій виробником (продавцем, виконавцем) документації на товар;
- 2) в разі необхідності роз'яснення умов та правил використання товару - до початку використання товару зверніться за роз'ясненнями до продавця (виробника, виконавця) або до іншої вказаної в експлуатаційній документації особи, що виконує їх функції;
- 3) користуйтеся товаром згідно з його цільовим призначенням та дотримуйтеся умов (вимог, норм, правил), встановлених виробником товару (виконавцем) в експлуатаційній документації;
- 4) з метою запобігання негативним для Вас наслідкам використання товару застосовуйте передбачені виробником в товарі засоби безпеки з дотриманням передбачених експлуатаційною документацією спеціальних правил, а в разі відсутності таких правил в документації - дотримуйтеся звичайних розумних заходів безпеки, встановлених для товарів такого роду.

Якщо Ви продавець

При наявності обставин, що вказують на недоліки проданої продукції, Ви повинні задовольнити вимоги покупця, наприклад, зменшити ціну товару, безоплатно усунути недоліки тощо.

Однак в разі наявності сумнівів щодо правильності використання, застосування, зберігання покупцем придбаного товару, Ви повинні довести покупцю це.

Коли договором або законодавством передбачено надання Вами товарів визначеної якості, Ви зобов'язані передати покупцю товари, що мають відповідати зазначеним вимогам протягом певного періоду часу (гарантійного строку).

Майте на увазі, що гарантія якості товару поширюється на всі комплектуючі вироби, якщо інше не встановлено договором.

10. Що корисно знати про гарантійний строк та строк придатності продукції.

З інформацією щодо гарантійного строку товару Ви можете ознайомитись в паспорті на продукцію або на етикетці чи в будь-якому іншому документі, що додається до продукції.

Гарантійний строк - це гарантія продавця про те, що протягом певного проміжку часу проданий товар відповідатиме певним вимогам, зазначеним у договорі чи законодавстві. При цьому гарантійний строк починає спливати з моменту передання товару покупцеві, якщо інше не встановлено договором купівлі-продажу.

Гарантійний строк на комплектуючі вироби не може бути менший, ніж гарантійний строк на основний виріб, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами, нормативними документами чи договором, і починає спливати одночасно з ним.

Законодавством також визначено перелік сезонних товарів, гарантійні терміни на які обчислюються з початку відповідного сезону.

Для сезонних товарів гарантійні строки обчислюються з моменту настання сезону:

Для одягу, хутряних та інших виробів:	
весняно-літнього асортименту	гарантійний строк починається з 1 квітня
осінньо-зимового асортименту	гарантійний строк починається з 1 жовтня

Для взуття:	
зимового асортименту	гарантійний строк встановлено з 15 листопада по 15 березня
весняно-осіннього асортименту	гарантійний строк встановлено з 15 березня по 15 травня; з 15 вересня по 15 листопада
літнього асортименту	з 15 травня по 15 вересня

Строк (термін) придатності - строк (термін), протягом якого у разі додержання відповідних умов зберігання та/або експлуатації чи споживання продукції її якісні показники і показники безпеки повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів, нормативних документів та умовам договору.

Тобто строком придатності вважається строк, зі спливом якого товар вважається непридатним для використання за призначенням.

Для медикаментів, харчових продуктів, виробів побутової хімії, парфумерно-косметичних, інших товарів, споживчі властивості яких можуть з часом погіршуватися і становити небезпеку для життя, здоров'я, майна споживачів і навколишнього природного середовища, встановлюється строк придатності, який зазначається на етикетках, упаковці або в інших документах, що додаються до неї при продажу, і який вважається гарантійним строком.

Строк придатності товару визначається періодом часу, який обчислюється з дня його виготовлення (який також повинен зазначатись на етикетці або в інших документах) і протягом якого товар є придатним для використання, або терміном (датою), до настання якого товар є придатним для використання.

Якщо Ви покупець

Якщо Ви позбавлені можливості використовувати товар, щодо якого договором купівлі-продажу встановлений гарантійний строк, у зв'язку з обставинами, що залежать від продавця, гарантійний строк не спливає до усунення відповідних обставин продавцем.

Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого Ви не могли використовувати його у зв'язку з виявленими в ньому недоліками, та якщо Вами було вчасно повідомлено про це продавця.

У випадку, якщо Вам замінено товар (комплектуючий виріб) неналежної якості на товар (комплектуючий виріб), що відповідає умовам договору купівлі-продажу, Ви повинні знати, що сплив гарантійного строку на нього повинен починатись з моменту заміни.

Іншими словами, при виконанні гарантійних ремонтів гарантійний строк збільшується на час перебування товару в ремонті. Зазначений час повинен обчислюватись від дня, коли Ви зверну-

лись з вимогою про усунення недоліків, а при обміні товару – гарантійний строк повинен обчислюватись заново з дня обміну.

Для того, щоб убезпечити себе від купівлі простроченого товару:

ретельно перевіряйте строк придатності товару, який зазначається на етикетках, упаковці або в інших документах, що додаються до неї при продажу, і який вважається гарантійним строком.

Пам'ятайте, що продавець зобов'язаний Вам передати товар, на який встановлено строк придатності, з таким розрахунком, щоб він міг бути Вами використаний за призначенням до спливу цього строку.

Пам'ятайте!

Якщо Ви збираєтесь придбати товар, на якому строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, а також товару, строк придатності яких минув, майте на увазі, що це може призвести до негативних для Вас наслідків, а продавець такими діями порушує закон.

Якщо ж Ви не помітили чи не звернули увагу на те, що на придбаний Вами товар не встановлено гарантійний строк або строк придатності, Ви маєте право пред'явити продавцю (виробнику, виконавцю) відповідні вимоги, якщо недоліки було Вами виявлено протягом двох років.

Зауважте, що у разі продажу Вам товарів за зразками, поштою, а також у випадках, коли час укладення договору купівлі-продажу і час передачі товару не збігаються, гарантійний строк обчислюється починаючи від дня передачі Вам товару, а якщо товар потребує спеціальної установки (підключення) чи складення - від дня їх здійснення.

Якщо Ви продавець

Майте на увазі, що Ваше гарантійне зобов'язання так само як і виробника не припиняється, якщо у Вас немає можливості виконати, наприклад, гарантійний ремонт, з причини відсутності необхідних для його виконання матеріалів, комплектуючих або запасних частин.

11. Як вчинити в разі передачі товару неналежної якості?

Якщо Ви покупець

Відповідно до договору купівлі-продажу продавець повинен передати Вам товар, якість якого відповідає умовам цього договору. Однак може статися, що продавець порушить свій обов'язок – надасть Вам товар неналежної якості.

Розглянемо окремі ознаки, якими може характеризуватись товар неналежної якості.

Недолік - будь-яка невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів і нормативних документів, умовам договорів або вимогам, що пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем).

Істотний недолік - недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення, та який виник з вини виробника (продавця, виконавця). Істотним недоліком вважається також недолік, що після його усунення проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з нижченаведених ознак:

- а) він взагалі не може бути усунутий;
- б) його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів;
- в) він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором.

Законодавством встановлена можливість пред'явлення Вами вимог до продавця відносно недоліків товару, не обумовлених продавцем, незалежно від провини продавця у виникненні недоліків.

При цьому слід мати на увазі, що коли на товар встановлено гарантійний строк, Ви маєте право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару, які були виявлені протягом цього строку (таке ж право виникає у Вас і у разі виявлення недоліків у придбаному товарі, на який встановлений строк придатності, та якщо вони виявлені протягом цього строку).

Якщо на товар не встановлений гарантійний строк або строк придатності, вимога у зв'язку з його недоліками може бути Вами пред'явлена за умови, що недоліки були виявлені протягом розумного строку, але в межах двох років.

Якщо недоліки товару виявлені Вами після спливу гарантійного строку або строку придатності, продавець несе відповідаль-

ність, якщо Ви доведете, що недоліки товару виникли до передання Вам товару або з причин, які існували до цього моменту.

Якщо Вам передано товар неналежної якості, Ви маєте право (незалежно від можливості використання товару за призначенням) **вимагати від продавця за своїм вибором:**

- 1) пропорційного зменшення ціни;
- 2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;
- 3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

Якщо Вам передано товар, що має істотні порушення вимог щодо якості (виявлення недоліків, які не можна усунути, недоліків, усунення яких пов'язане з непропорційними витратами або затратами часу, недоліків, які виявилися неодноразово чи з'явилися знову після їх усунення) **Ви маєте право за своїм вибором:**

- 1) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми;
- 2) вимагати заміни товару.

Якщо продавець товару неналежної якості не є його виготовлювачем, вимоги щодо заміни, безоплатного усунення недоліків товару і відшкодування збитків Ви можете пред'явити як до продавця так і до виготовлювача товару.

Як бачите, у вище перелічених випадках Ви маєте право самі обирати одну із кількох альтернативних вимог, у випадку передачі продавцем товару неналежної якості, **і ніхто не має права змушувати Вас до іншого рішення.**

Отже, продавець може лише запропонувати пропорційно зменшити ціну, безоплатно усунути недоліки товару або відшкодувати витрати на усунення недоліків товару, але погодитись з цим чи ні – це право покупця.

Ви можете пред'явити зазначені вище вимоги на власний вибір як продавцеві за місцем купівлі товару, так і виробникові або підприємству, що задовольняє ці вимоги за Вашим місцезнаходженням.

Зокрема, зазначені вимоги за Вашим місцезнаходженням можуть задовольнити також створені власником торговельні підприємства та філії, що здійснюють продаж аналогічних придбаним Вами товарів, або підприємства, на які ці функції покладено на

підставі договору. Функції представників підприємств-виробників виконують їх представництва та філії, створені виробниками для цієї мети, або підприємства, які задовольняють зазначені вимоги на підставі договору з виробником.

У разі виявлення Вами недоліків товарів та якщо **Ви бажаєте замінити** його на якісний товар, Ви маєте звернутися з відповідною вимогою до продавця.

Якщо Вами придбано продовольчі товари неналежної якості - продавець зобов'язаний замінити їх на товари належної якості або повернути Вам сплачені гроші, якщо недоліки виявлено у межах строку придатності.

Якщо у продавця є в наявності товар, на який Ви пропонуєте здійснити заміну, - Ваша вимога підлягає негайному задоволенню, а в разі виникнення потреби в перевірці якості - протягом чотирнадцяти днів або за обопільною згодою з продавцем. Якщо ж такий товар відсутній, Ваша вимога про заміну підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви.

Якщо Ви вимагаєте від продавця безоплатного усунення недоліків придбаного товару.

На Вашу вимогу про безоплатне усунення недоліків товару такі недоліки повинні бути усунуті протягом чотирнадцяти днів з дати його пред'явлення або за обопільною згодою в інший строк.

Якщо гарантійний строк на придбану продукцію вже вийшов Ви також маєте право пред'явити виробнику (продавцю) вимогу про безоплатне усунення недоліків товару після закінчення гарантійного строку. Ця вимога може бути Вами пред'явлена протягом установленого строку служби³, а якщо він не встановлений - протягом десяти років, якщо в товарі було виявлено недоліки (істотні недоліки), допущені з вини виробника. Якщо цю вимогу не задоволено упродовж 14 днів (або в інший строк за згодою сторін), Ви маєте право на свій вибір пред'явити виробникові (продавцеві) інші вимоги, як-то пропорційне зменшення ціни, безоплатне усунення недоліків товару тощо.

Пам'ятайте! Ваші вимоги розглядаються продавцем після пред'явлення розрахункового документа, а щодо товарів, на які

---

³ Строк служби - календарний строк використання продукції за призначенням, починаючи від введення в обіг чи після ремонту, протягом якого виробник (виконавець) гарантує її безпеку та несе відповідальність за істотні недоліки, що виникли з його вини.

встановлено гарантійний строк, - технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, з позначкою про дату продажу.

Для підтвердження факту купівлі товару Ви повинні мати розрахунковий документ встановленої форми, що засвідчує факт купівлі, з позначкою про дату продажу.

У разі втрати Вами технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, їх відновлення здійснюється у порядку, визначеному законодавством. Ваші вимоги щодо безоплатного усунення недоліків придбаного товару не будуть підлягати задоволенню, якщо продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача) доведуть, що недоліки товару виникли внаслідок порушення Вами правил користування товаром або його зберігання.

Якщо Ви наполягаєте на розірванні договору - гроші, сплачені за товар, повинні бути Вам повернуті у день розірвання договору, а в разі неможливості повернути гроші у день розірвання договору - в інший строк за домовленістю із продавцем, але не пізніше ніж протягом семи днів.

При цьому **майте на увазі**, що розрахунки у разі підвищення ціни на товар провадяться виходячи з його вартості на час пред'явлення відповідної вимоги, а в разі зниження ціни - виходячи з вартості товару на час купівлі.

Ваші права при придбанні товару належної якості

Законодавством визначено обсяг Ваших прав у тих випадках, коли Ви придбали товар належної якості, але він не влаштує Вас за певними іншими показниками.

Так, Ви маєте право обміняти непродуктовий товар належної якості на аналогічний у продавця, в якого він був придбаний, якщо товар не задовольнив Вас за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути Вами використаний за призначенням.

Ви маєте право на обмін товару належної якості протягом чотирнадцяти днів, не рахуючи дня купівлі.

Пам'ятайте! Обмін товару належної якості провадиться, якщо він не використовувався і якщо збережено його товарний вигляд, споживчі властивості, пломби, ярлики, а також розрахунковий документ, виданий Вам разом з проданим товаром.

Зверніть увагу! Законодавством передбачено перелік товарів належної якості, **що не підлягають обміну** (поверненню). До них відносяться:

- продовольчі товари, лікарські препарати та засоби, предмети сангігієни;

- непродовольчі товари: світлочутливі товари, корсетні товари, парфюмерно-косметичні вироби, пір'яно-пухові вироби, дитячі іграшки м'які, дитячі іграшки гумові надувні, зубні щітки, мундштуки, апарати для гоління, помазки для гоління, розчіски, гребенці та щітки масажні, сурдини (для духових музичних інструментів), скрипічні підборіддя, грамплатівки, рукавички, ювелірні вироби з дорогоцінних металів, вироби з бурштину, тканини, тюлегардинні і мереживні полотна, килимові вироби метражні, білизна натільна, білизна постільна, панчішно-шкарпеткові вироби, товари в аерозольній упаковці, друковані видання, лінійний та листовий металопрокат, трубна продукція, пиломатеріали, погонажні (плінтус, наличник), плитні матеріали (деревноволокнисті та деревностружкові плити, фанера) і скло, нарізані або розкромлені під розмір, визначений покупцем (замовником), некондиційні товари, аудіо-, відеокасети, диски для лазерних систем зчитування із записом.

Якщо ж на момент обміну аналогічного товару немає у продажу, **Ви маєте право:**

- придбати будь-які інші товари з наявного асортименту з відповідним перерахуванням вартості,

- розірвати договір та одержати назад гроші у розмірі вартості повернутого товару,

- здійснити обмін товару на аналогічний при першому ж надходженні відповідного товару в продаж.

Продавець зобов'язаний у день надходження товару в продаж повідомити Вам про це.

Зауважте, що у разі розірвання договору купівлі-продажу розрахунки провадяться виходячи з вартості товару на час його купівлі. Гроші, сплачені за товар, повинні бути Вам повернуті у день розірвання договору, а в разі неможливості повернути гроші у день розірвання договору - в інший строк за домовленістю сторін, але не пізніше ніж протягом семи днів.

Якщо Ви продавець

Майте на увазі, що Ви так само як і виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача) **зобов'язані прийняти товар неналежної якості** у споживача і задовольнити його вимоги. Крім

того, під час продажу (реалізації) товару Ви зобов'язані інформувати споживача про підприємства, що задовольняють зазначені вище вимоги.

Доставка великогабаритних товарів і товарів вагою понад п'ять кілограмів продавцю, виробнику та їх повернення споживачеві здійснюються за рахунок продавця, виробника.

Якщо покупець звертається до Вас з вимогою заміни придбаних продовольчих товарів неналежної якості, Ви зобов'язані замінити їх на товари належної якості або повернути споживачеві сплачені ним гроші, якщо недоліки виявлено у межах строку придатності.

Майте на увазі, що наведені вимоги щодо товарів, виготовлених за межами України, задовольняються за рахунок продавця (імпортера).

Ваші дії в разі, коли покупець вимагає заміни товарів неналежної якості.

Ви так само як і виготовлювач (чи уповноважені ними представники) зобов'язані прийняти товар неналежної якості від покупця і задовольнити його вимоги про заміну товару або усунення недоліків.

При цьому доставка товару та його повернення покупцеві здійснюються Вами або виготовлювачем. У випадках якщо покупець та продавець (виготовлювач) мають різне місцезнаходження, на продавця покладається обов'язок щодо повернення товару покупцеві.

Ви повинні знати, що в разі наявності у Вас товару, на який вимагає здійснити обмін споживач – така вимога повинна бути Вами негайно задоволена. Якщо ж Ви маєте потребу в перевірці якості товару, який покупець вимагає замінити – така вимога має бути задоволеною протягом чотирнадцяти днів або за Вашою домовленістю з покупцем.

Якщо ж у Вас такий товар на даний момент відсутній - вимога покупця про заміну повинна бути Вами задоволеною у двомісячний строк з моменту подання ним відповідної заяви.

Майте на увазі, що під час заміни товару з недоліками на товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості, ціна на який змінилася, перерахунок вартості не повинен провадитись.

Якщо ж заміна товару з недоліками проводиться на такий же товар іншої марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості, перерахунок вартості товару з недоліками у разі підвищення ціни провадиться виходячи з його вартості на час обміну, а в разі зниження ціни - виходячи з вартості на час купівлі.

Ваші дії в разі, коли покупець вимагає безоплатного усунення недоліків товару.

Якщо Вам пред'явлена вимога щодо безоплатного усунення недоліків придбаного товару, Ви повинні забезпечити усунення недоліків протягом чотирнадцяти днів з дати такої вимоги або за Вашою спільною згодою в інший строк.

Ви повинні пам'ятати, що на письмову вимогу покупця на час ремонту Ви повинні надати (з доставкою) товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) незалежно від моделі.

Ви (це ж положення стосується і виробника) зобов'язані створювати (мати) обмінний фонд товарів. Зокрема відповідно до законодавства обмінний фонд повинен передбачати проведення таких заміन для надання їх в тимчасове користування споживачам на час гарантійного ремонту куплених ними товарів:

Телевізори	Мікрохвильові печі
Магнітоли	Кухонні машини
Магнітофони	В'язальні машини
Радіоприймачі	Пилососи
Холодильники	Електропраски
Морозильники	Електроміксери
Пральні машини	Електросоковижималки
Апарати телефонні, у тому числі мобільного зв'язку	Персональні комп'ютери та комплектуючі частини до них
Апаратура для відеозапису та відтворення зображення і звуку	Електрочайники Електрокавоварки Електрофени

Зважайте, що за кожний день затримки виконання вимоги про надання товару аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) та за кожний день затримки усунення недоліків понад установленний строк (чотирнадцять днів) споживач вправі вимагати від Вас виплати неустойки відповідно в розмірі одного відсотка вартості товару.

---

12. Що необхідно знати покупцю про захист своїх порушених прав, пов'язаних з придбанням товару з недоліками

При порушенні Ваших прав, що виникли внаслідок невиконання або неналежного виконання умов договору купівлі-продажу, Ви маєте право звернутися до судових органів з вимогою про захист своїх порушених прав.

Зверніть увагу на те, що позовна давність (строк, протягом якого Ви можете звернутись з позовом) щодо вимог у зв'язку із недоліками проданого товару обчислюється від дня виявлення недоліків у межах двох років (якщо на товар не встановлено гарантійний строк або строк придатності), а відносно нерухомого майна – трьох років, якщо договором чи законом не встановлено іншого строку.

Якщо ж на товари, що є предметом договору купівлі-продажу, встановлений гарантійний строк (або строк придатності), то позовна давність обчислюється від дня їх виявлення у межах цих строків.

Тобто, в разі якщо Ваші законні вимоги з приводу товару неналежної якості не були задоволені продавцем, Ви можете звернутись до суду за захистом своїх порушених прав.

При цьому слід пам'ятати, що позивач в такому випадку звільняється від сплати державного мита.

Розглянемо приклади складання окремих процесуальних документів щодо захисту порушених прав.

Зразок позовної заяви про заміну товару неналежної якості на аналогічний належної якості

До _____
(найменування місцевого суду)

Позивач: _____,
(П. І. Б.)

що проживає за адресою: _____

_____ (місце проживання)

Відповідач: _____
(найменування)

місцезнаходження: _____

ПОЗОВНА ЗАЯВА ПРО ЗАМІНУ ТОВАРУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ НА АНАЛОГІЧНИЙ НАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ

Ціна позову: _____

“_” _____ 200_ р. у Відповідача _____, що знаходиться за адресою _____, я купив _____, за що сплатив _____ грн., що підтверджується _____.

Відповідач гарантує якість придбаної мною речі протягом _____ з дня її придбання. _____ я виявив недоліки придбаної у Відповідача речі, що полягають у _____.

Наявність недоліків придбаної у Відповідача речі підтверджується _____.

“_” _____ 200_ року я звернувся до Відповідача _____ з вимогою про заміну _____ на аналогічний належної якості, але мені відмовили в цьому, посилаючись на те, що _____.

Враховуючи наведене вище, на підставі ст. 708 Цивільного кодексу України, ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів»,

ПРОШУ:

Зобов'язати Відповідача _____ замінити _____ неналежної якості на аналогічний _____ належної якості.

Додатки:

1. Касовий чек магазину про сплату вартості _____.
2. Гарантійний талон.
3. Копія позовної заяви.
4. _____.
5. Інші документи, які підтверджують обґрунтованість вимог позивачів.

_____
Дата

_____
Підпис

Зразок позовної заяви про обмін товару належної якості

До _____
 (найменування місцевого суду)
 Позивач: _____,
 (П. І. Б.)
 що проживає за адресою: _____
 _____
 (місце проживання)
 Відповідач: _____
 (найменування)
 місцезнаходження: _____

ПОЗОВНА ЗАЯВА про обмін товару належної якості

“ ___ ” _____ 200_ року в _____
 (найменування торговельної організації)

я придбав _____, за який сплатив _____ грн. __ коп.
 (вказати, який товар)

Згодом я переконався, що придбаний товар, хоча й відповідає вимогам щодо якості, але мені не підходить і не може бути використаний мною за призначенням, оскільки _____.
 (вказати причини)

“ ___ ” _____ 200_ року я звернувся до працівника магазину з проханням обміняти куплений мною товар на аналогічний. Мені було відмовлено в обміні товару (мої звернення до адміністрації магазину залишились без обґрунтованої відповіді) _____.
 (вказати причини)

Придбаний мною товар не включений до переліку товарів, що не підлягають обміну. Він не був у використанні, збережено його товарний вигляд, пломби (ярлики тощо), а також мною збережено розрахунковий документ, що був виданий мені разом з товаром.

На підставі вищевикладеного, керуючись ЦКУ ст. 9 Закону України “Про захист прав споживачів”,

ПРОШУ:

Зобов'язати _____

(найменування Відповідача)

здійснити обмін купленого мною _____

(найменування товару)

на аналогічний товар.

Додатки:

1. Документ, що підтверджує укладання договору купівлі-продажу: касовий, товарний чек, квитанція.
2. Технічний паспорт чи інший документ, що його замінює.
3. Копія позовної заяви.

_____
Дата

_____
Підпис

13. Що необхідно знати про відповідальність за шкоду, завдану товаром неналежної якості?

Шкода як підстава відповідальності – це збиток, заподіяний майну внаслідок його ушкодження, знищення, псування, або особі – внаслідок втрати заробітку через каліцтво, інше ушкодження здоров'я, або смерть годувальника.

Відповідальність настає, якщо причина шкоди пов'язана з протиправним поведінням, тобто є наслідком недоліків товарів, робіт, послуг.

Законодавство визначає, що відповідальність за заподіяння шкоди внаслідок недоліків товарів поряд із продавцем несе також і його виготовлювач.

Слід мати на увазі, що шкода життю, здоров'ю чи майну може бути заподіяна не тільки через те, що в товарах мають конструктивні, технологічні, рецептурні та інші недоліки, але і внаслідок ненадання необхідної і достовірної інформації про товар (наприклад, правила використання, строки придатності, необхідні дії при їх закінченні тощо).

Шкода, завдана майну покупця, та шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю у зв'язку з придбанням товару неналежної якості відшкодовується продавцем або виготовлювачем товару у повному обсязі.

Право на відшкодування шкоди визнається за будь-яким потерпілим незалежно від того, чи перебував він з продавцем у договірних відносинах. Тобто якщо громадянином було придбано харчові продукти, які не відповідали вимогам щодо їх якості, і внаслідок їх споживання самим громадянином та його гостями всім цим особам було завдано значного порушення здоров'я, заподіяна шкода повинна бути відшкодована і особам, які не були безпосередньо покупцями товару.

Позов про відшкодування шкоди може бути пред'явлений продавцю товару чи його виготовлювачу на вибір потерпілого.

Продавець, виготовлювач товару, виконавець робіт (послуг) звільняються від відшкодування шкоди, якщо вони доведуть, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або порушення потерпілим правил користування або зберігання товару (результатів робіт, послуг).

Шкода, завдана внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг), підлягає відшкодуванню також якщо:

1) порушуючи вимоги закону не було встановлено строку придатності товару, роботи (послуги);

2) особу не було попереджено про необхідні дії після спливу строку придатності і про можливі наслідки в разі невиконання цих дій.

Шкода, завдана внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг), підлягає відшкодуванню, якщо її завдано протягом встановлених строків придатності товару, роботи (послуги), а якщо вони не встановлені, - протягом десяти років від дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги).

Зразок позовної заяви про повернення грошової суми, сплаченої за товар неналежної якості, відшкодування збитків та моральної шкоди

До _____
(найменування суду)

Позивач _____,
(П. І. Б.)

що проживає за адресою: _____
_____.

Відповідач _____,
(найменування)

місцезнаходження _____.

ПОЗОВНА ЗАЯВА

про повернення грошової суми, сплаченої за товар неналежної якості, відшкодування збитків та моральної шкоди

Ціна позову _____ грн.

“ ___ ” _____ 200_ року в _____
(найменування торговельної організації)

я придбав _____, за який сплатив _____ грн. ___ коп.,
(вказати, який товар)

що підтверджується _____ (касовий чек, товарний чек, квитанція, тощо), що додається до цієї позовної заяви. Підприємство-виготовлювач, як це зазначено у _____, гарантує нормальну роботу (використання) товару протягом _____ з дня (вказати: продажу чи випуску товару).

(вказати строк)

Після придбання товару у ньому були виявлені такі недоліки: _____

_____.
(конкретно вказати виявлені недоліки)

Виявлені недоліки усунути в гарантійній майстерні виявилось неможливим _____

(причини)

Оскільки дефекти купленого товару були виявлені в період гарантійного строку, я звернувся до _____

(найменування торговельної організації)

з проханням замінити його на аналогічний товар належної якості. Однак магазин позитивної відповіді не дав (відмовився взяти (обміняти) бракований товар) _____.

(причини)

Таким чином, я вважаю за необхідне відмовитися від договору купівлі-продажу товару та вимагати від Відповідача повернення сплаченої за товар грошової суми, а саме: _____.

Окрім того, я вважаю, що неправомірними діями Відповідача мені було завдано моральної шкоди, що виражається у _____

(вказати, яких фізичних або моральних страждань було завдано)

Також _____, що підтверджується _____.

Завдану моральну шкоду я оцінюю у розмірі _____.

Мною у зв'язку із _____ також були понесені такі витрати: _____ (розрахунок додається). Це підтверджується _____.

На підставі вищевикладеного, керуючись ст. ст. 6, 8, 22 Закону України "Про захист прав споживачів", ст. ст. 22, 23, 708, 1167 Цивільного кодексу України,

ПРОШУ:

Стягнути з Відповідача на мою користь _____ грн. у якості повернення сплаченої за товар неналежної якості грошової суми, _____ грн. у якості відшкодування завданої мені моральної шкоди, а також _____ у якості відшкодування завданих мені збитків.

Загальна сума моїх позовних вимог складає _____ грн. (розрахунок додається).

Додатки:

1. Паспорт (гарантійний талон), касовий або товарний чек магазину, а також ярлик виготовлювача (якщо товари продаються з таким ярликом).
2. Довідка майстерні гарантійного ремонту або заводу-виготовлювача про виявлені недоліки в товарі.
3. Копія заяви, направленої до торговельної організації та відповідь (якщо такі є).
4. Документи, що підтверджують понесені витрати (чеки, квитанції тощо).
5. Копія позовної заяви.

_____

Дата

_____

_____

Підпис

14. Як проводиться перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу?

Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу щодо кількості, якості, асортименту, комплектності товарів та інших умов здійснюється у випадках та у порядку, встановлених договором або актами цивільного законодавства.

Якщо нормативно-правовими актами з питань стандартизації встановлені вимоги щодо порядку перевірки кількості, асортименту, якості, комплектності товарів, то порядок перевірки, визначений договором купівлі-продажу, має відповідати цим вимогам.

Законодавством передбачено випадки, коли порядок перевірки додержання продавцем умов договору купівлі-продажу не встановлений договором або актами цивільного законодавства. За таких обставин перевірка додержання покупцем умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності товарів та інших умов здійснюються відповідно до звичаїв ділового обороту або умов, що звичайно застосовуються у таких випадках.

Перевірка додержання вимог щодо предмету договору як продавцем, так і покупцем, повинна здійснюватися на одних і тих же умовах. Тобто законодавством застосовується у даному випадку принцип рівності, немає ніяких переваг до однієї зі сторін договору купівлі-продажу.

Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та (або) упаковки товару та інших умов здійснюється у випадках та в порядку, встановлених договором або актами цивільного законодавства.

Якщо Ви покупець

Обов'язок перевіряти кількість, асортимент, якість, комплектність товару (випробування, аналіз, огляд тощо) може бути покладений як на Вас, так і на продавця.

При передачі продавцем товарів, що є предметом договору купівлі-продажу, Ви повинні оглянути цей товар у строк, визначений договором, законом, іншими нормативно-правовими актами з питань стандартизації або звичаями ділового обороту.

Пам'ятайте! Якщо обов'язок перевіряти кількість, асортимент, якість, комплектність товару (який може бути здійснений шляхом проведення випробування, аналізу, огляду тощо) покладений на продавця, Ви маєте право вимагати від нього надання Вам доказів проведення такої перевірки.

Якщо Ви продавець

Обов'язок перевіряти кількість, асортимент, якість, комплектність товару (випробування, аналіз, огляд тощо) може бути покладений як на покупця, так і на Вас.

Майте на увазі! Якщо товари не відповідають умовам договору, Ви повинні повідомити про це покупця і негайно виправити зазначені недоліки.

Якщо такий обов'язок щодо перевірки кількості, асортименту, якості, комплектності товару покладений на Вас, Ви зобов'язані на відповідну вимогу покупця надати йому інформацію про результати перевірки.

15. Як вчинити в разі передачі товару, що не відповідає умовам договору купівлі-продажу?

Якщо Ви покупець

Відповідно до законодавства одним із Ваших обов'язків, що впливає з договору купівлі-продажу, є прийняття майна (товару), що є предметом договору, від продавця.

Винятком з цього правила є випадки, коли продавець не виконує або неналежно виконує умови договору купівлі-продажу (з порушенням строку передачі товару; невиконання умов щодо якості, кількості, асортименту, комплектності товару тощо). За таких умов Ви **маєте право** вимагати від продавця заміни товару, який передається, на товар, що обумовлений у договорі або відмовитись від договору.

Пам'ятайте, що Ви зобов'язані вчинити всі необхідні дії, що забезпечують прийняття товарів, що передані відповідно до умов договору купівлі-продажу.

Тому з метою уникнення подальших можливих ускладнень
Вам слід:

- прийнятий Вами товар належним чином оглянути у строк, визначений договором купівлі-продажу, законом тощо;
- у передбачений законом, договором строк перевірити кількість, асортимент, якість, комплектність товару та додержання продавцем інших умов договору.

Якщо при перевірці товарів, що передаються продавцем згідно з договором купівлі-продажу, Вами була виявлена невідповідність щодо предмету договору, Ви повинні негайно повідомити про це продавця у письмовій формі.

Якщо Ви продавець

Ви зобов'язані передати покупцеві товар, що є предметом договору (тобто у строк, належної якості, у відповідній кількості, асортименту, тарі або упаковці тощо).

Однак можливі випадки, коли Ви не в змозі виконати в повному об'ємі умови договору. Тому, якщо Ви відхилились від умов договору (не виконали або неналежно виконали зазначені у договорі обов'язки), Ви повинні знати про можливі наслідки, які це може спричинити.

При порушенні умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, встановлених договором або актами цивільного законодавства, покупець зобов'язаний повідомити Вас про це. При цьому, якщо строк такого повідомлення вами обопільно не узгоджений, покупець зобов'язаний вчинити таку дію у розумний строк після того, як порушення могло бути виявлене відповідно до характеру і призначення товарів.

Слід зазначити, що Ви не звільняєтесь від обов'язку задовольнити вимоги покупця навіть при несвоечасному повідомленні Вас покупцем про порушення умов договору щодо кількості, якості, асортименту, комплектності товару у випадку, якщо Ви знали або могли знати про те, що передані покупцеві товари не відповідають умовам договору купівлі-продажу.

У такому випадку Ви не маєте права посилатися на те, що покупець не повідомив Вас про порушення умов договору у строк, встановлений договором або актами цивільного законодавства.

16. Що необхідно знати про ціну товарів

Звичайно, одним із найбільш визначальних та істотних умов договору купівлі-продажу є ціна товару.

Ціна у договорі купівлі-продажу – це певна грошова сума, що сплачується покупцем продавцеві за придбане майно. Ціна є істотною умовою, яка визначається договором купівлі-продажу, тобто вона має бути обов'язково визначена в договорі шляхом досягнення сторонами щодо цього обопільної згоди.

Якщо Ви покупець

Згідно з договором купівлі-продажу Ви повинні прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Відповідно до норм законодавства Ви зобов'язані оплатити товар за ціною, що встановлена договором купівлі-продажу, якщо інше не передбачене законодавчими актами.

Якщо Ви продавець

Відповідно до чинного законодавства Ви за обопільною згодою з покупцем маєте право вільно визначати ціну предмета угоди, а в передбачених законом випадках повинні керуватися державними фіксованими або регульованими цінами.

Ви повинні чітко дотримуватись вимог, щодо оголошення ціни продукції, зокрема:

- обов'язково зазначати ціну кожної одиниці продукції або однієї категорії продукції та ціну однієї стандартної одиниці цієї продукції; написи щодо ціни реалізації продукції мають бути чіткими і простими для розуміння;
- ціна продукції повинна включати в себе всі податки та неподаткові обов'язкові платежі, які відповідно до законодавства сплачуються споживачем під час придбання відповідної продукції;
- ціна товару повинна бути зазначена за одну упаковку, а якщо товар поставляється без упаковки - за одиницю вимірювання, яка звичайно застосовується до такого товару (кілограм, літр).

Відповідно до умов договору купівлі-продажу Ви зобов'язані передати покупцю товар у певний строк, що обумовлений договором. Але можуть скластись обставини таким чином, що Ви прострочили виконання обов'язку щодо передання товару покупцю. У такому випадку ціна визначається, виходячи із співвідношення

цих показників на момент укладання договору і на день передання товару, що встановлений у договорі. Таке положення про визначення ціни товару застосовується, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства або не впливає із суті зобов'язання.

Останнім часом набули дедалі більшого поширення такі явища, як знижки, розпродажі тощо і тому покупцеві значно важче зорієнтуватися в питаннях законності таких аспектів договору купівлі-продажу.

Якщо Ви покупець

Якщо Вам за одну ціну пропонується кілька товарів, робіт або послуг чи їх поєднання або якщо продавець (виконавець) надає Вам право при купівлі однієї продукції одержати іншу продукцію за зниженою ціною, Вам необхідно поцікавитись у продавця щодо:

- змісту та вартості пропозиції і у разі пропонування товарів, робіт або послуг за одну ціну - ціни таких товарів, робіт або послуг, взятих окремо;
- умови прийняття пропозиції, зокрема строку її дії та будь-яких обмежень, включаючи обмеження щодо кількості.

В разі, якщо Вам пропонується товар зі „**знижкою**” або за „**зменшеною ціною**” чи з будь-яким іншим, аналогічним значенням, Ви повинні знати, що такі поняття можуть застосовуватись лише з додержанням умов: якщо вони застосовуються до продукції, яку безпосередньо реалізує суб'єкт господарювання; якщо такого роду знижка або зменшення ціни застосовується протягом визначеного та обмеженого періоду часу; якщо ціна продукції є нижчою від її звичайної ціни.

Якщо Ви вирішили відвідати заклад роздрібної торгівлі (магазин, універмаг тощо) під час **проведення розпродажу**, то маєте знати, - під проведенням розпродажу розуміється здійснення розпродажу усіх товарів у межах певного місця або чітко визначеної групи товарів; обмеження тривалості розпродажу в часі. Крім того, ціни товарів, що підлягають розпродажу, повинні бути меншими від їх звичайної ціни.

Якщо Ви продавець

Після публічного повідомлення про початок проведення розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни Ви повинні довести до відома споживача інформацію про ціну продукції, що була встановлена до початку проведення відповідного розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни, а також ціну цієї ж продукції, встановлену після їх початку.

17. Що необхідно знати про оплату товару

З укладанням договору купівлі-продажу у кожної із сторін виникають як права, так і обов'язки.

Якщо Ви покупець

Відповідно до умов договору купівлі-продажу найважливішим Вашим обов'язком є прийняття від продавця придбаного майна (товару) і сплата за нього обумовлену договором ціну. Додаткові обов'язки можуть встановлюватися як для Вас так і для продавця договором купівлі-продажу, а також законодавчими актами.

Після того, як Ви прийняли товар (майно) від продавця або прийняли товаророзпорядчі документи на нього, Ви зобов'язані оплатити товар відповідно до умов договору купівлі-продажу. Але якщо інший строк оплати товару встановлений договором купівлі-продажу або актами цивільного законодавства, то Ви повинні виконати свої обов'язки у відповідний строк.

Ви повинні сплатити продавцеві повну ціну переданого товару.

Така оплата може бути проведена як одноразово (виплата всієї суми зразу), так і протягом певного часу (оплата в розстрочку). При цьому Ви повинні дійти згоди з продавцем щодо порядку оплати за переданий продавцем товар.

Пам'ятайте! У випадку, коли Ви прострочили з оплатою товару, продавець має право вимагати від Вас оплати товару та сплати процентів за користування чужими коштами. Тобто у даному випадку, якщо Ви порушили свій обов'язок щодо своєчасної оплати за товар, то Ви крім цієї суми повинні сплатити ще й проценти за користування чужими коштами.

Якщо Ви продавець

У договорі купівлі-продажу одним із найвагоміших Ваших прав є право вимагати від покупця оплати товару.

У випадку, коли покупець прострочив з оплатою товару, Ви маєте право вимагати від нього оплати товару та сплати процентів за користування чужими коштами.

Законодавством передбачається випадок, коли покупець від-

мовився прийняти та оплатити товар. Така відмова може бути обумовлена як поважними причинами, так і без їх наявності. Як правило, передача товару покупцю ще не відбулась, а тільки планується у майбутньому. Але існують випадки, коли така передача вже відбулась, але покупець не приймає товар в силу певних обставин.

Зверніть увагу, що у такому разі Ви маєте право за своїм вибором вимагати від покупця оплати товару або відмовитись від договору.

Тобто

саме Ви вирішуєте, як діяти у такій ситуації – вимагати оплати за товар, що є предметом договору купівлі-продажу, або відмовитись від договору.

18. В чому полягають особливості попередньої оплати товару

Як правило, покупець проводить оплату після передачі продавцем товару, що зазначений у договорі купівлі-продажу.

Але договором може бути встановлено інше, наприклад, що оплата за товар буде проведена (повністю або частково) і до передачі продавцем товару покупцю (попередня оплата).

Якщо Ви покупець

Якщо договором встановлено, що Вашим обов'язком є повна або часткова оплата товару до його передання продавцем (тобто попередня оплата), Ви повинні здійснити оплату у строк, встановлений договором купівлі-продажу.

Відповідно до умов договору купівлі-продажу Ви повинні виконати свої обов'язки у повному обсязі, тобто не тільки оплатити товар до його передачі продавцем, але й зробити це у визначений договором купівлі-продажу або цивільним законодавством строк.

Майте на увазі! Якщо Ви порушуєте свої зобов'язання щодо попередньої оплати за товар, обумовлений договором купівлі-продажу, то продавець має право вимагати виконання Вами такого обов'язку у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги продавцем, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства.

Ваші дії у разі, коли продавець порушує свої зобов'язання. Тобто коли продавець одержав суму попередньої оплати, а при цьому не передав Вам товар відповідно до умов договору купівлі-продажу у встановлений строк.

У такому випадку **Ви маєте право** вимагати від продавця:

або — передання оплачених товарів;
 або — повернення суми попередньої оплати.

Тобто у Вас виникає можливість пред'явлення до продавця альтернативних вимог – або передати обумовлені договором купівлі-продажу товари, за які вже була здійснена попередня оплата, або вимагати сплаченої за товар суми.

Право вибору при цьому належить тільки Вам.

Якщо Ви продавець

У разі, якщо договором купівлі-продажу визначена умова щодо попередньої оплати товару покупцем, він повинен виконати свої обов'язки у повному обсязі, тобто не тільки оплатити товар до його передачі Вами, але й зробити це у визначений договором купівлі-продажу або законодавством строк.

Ваші дії у разі, якщо покупець порушує свої зобов'язання щодо попередньої оплати за товар. **Ви маєте право вимагати**, щоб покупець виконав такий обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення Вами вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства.

Пам'ятайте! Якщо Ви одержали суму попередньої оплати, а при цьому не передали товар покупцю відповідно до умов договору купівлі-продажу у встановлений строк, покупець має право вимагати від Вас передання оплачених товарів або повернення суми попередньої оплати.

На суму попередньої оплати нараховується проценти від дня, коли товар мав бути переданий до дня фактичного передання товару покупцеві або повернення йому суми попередньої оплати. Розмір процентів за користування чужими грошовими коштами встановлюється договором, законом або іншим актом цивільного законодавства.

Використана література

1. Конституція України
2. Цивільний кодекс України від 16.01. 2003 року №435.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618.
4. Закон України „Про захист прав споживачів” від 12 травня 1991 року № 1023.
5. Декрет Кабінету Міністрів України „Про державне мито” від 21 січня 1993 року № 7-93.
6. Постанова Кабінету Міністрів України „Про реалізацію окремих положень Закону України „Про захист прав споживачів” від 19 березня 1994 року № 172.
7. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями” від 30 липня 1996 року № 854.
8. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України „Про затвердження Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами” від 24 липня 2002 року № 218.
9. „Цивільний кодекс України. Коментар.” / під ред. Є.О. Харитонова, Харків, „Одісей”, 2003.
10. „Цивільне право України” / за ред. О.В. Дзери. Київ, 2004.

Зміст

1. Що являє собою договір купівлі-продажу?.....	4
2. Передача права власності на майно з погляду продавця та покупця: права, обов'язки.....	7
3. Що необхідно знати про форму договору купівлі-продажу?.....	10
4. Що таке інформація про товар; які до неї ставляться вимоги?.....	13
5. Які умови передбачаються договором купівлі-продажу до кількості товару?.....	17
6. Що необхідно знати про асортимент товару?.....	20
7. Що необхідно знати про комплектність товару?.....	26
8. Що потрібно знати про якість товару?.....	29
9. Що таке гарантія якості товару?.....	31
10. Що корисно знати про гарантійний строк та строк придатності продукції.....	33
11. Як вчинити в разі передачі товару неналежної якості?.....	36
12. Що необхідно знати покупцю про захист своїх порушених прав, пов'язаних з придбанням товару з недоліками.	43
13. Що необхідно знати про відповідальність за шкоду, завдану товаром неналежної якості?.....	47
14. Як проводиться перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу?.....	52
15. Як вчинити в разі передачі товару, що не відповідає умовам договору купівлі-продажу?	53
16. Що необхідно знати про ціну товарів?.....	55
17. Що необхідно знати про оплату товару?.....	57
18. В чому полягають особливості попередньої оплати товару?.....	58
Використана література.....	60

*Видання здійснено в рамках українсько-нідерландського проекту МАТРА
“Впровадження нового Цивільного кодексу в Україні”
The publication is made within the frameworks of the Ukrainian – Netherlands
project MATRA “Implementation of the Ukrainian Civil Code”*

Програма трансформації
суспільства Центральної та
Всхідної Європи (МАТРА)
Міністерства закордонних
справ Королівства
Нідерландів

Social Transformation
Programme Central and
Eastern Europe (MATRA) of
the Netherlands Ministry of
Foreign Affairs

Центр міжнародного
правового
співробітництва
(Нідерланди)

Center for International
Legal Cooperation
(Netherlands)

Центр
суддівських студій
(Україна)

Centre
for Judicial Studies
(Ukraine)

Розповсюджується БЕЗКОШТОВНО

Договір купівлі-продажу

Комп'ютерна верстка: *А.Казаков, В.Станіславський*
Підписано до друку 21 IX 2006 р. Формат А5/64. Папір офсетний.
Гарнітура Петербург. Друк офсетний. Наклад 4 000 пр. Зам. № П-1018 від 30.08.06.

Надруковано ТОВ “Поліграф-Експрес”,
04071, м. Київ, вул. Верхній Вал, 2А. Тел.: (044) 417-61-60.
Свідоцтво про видавничу діяльність: Серія КІ № 88 від 16 II 2006 р. видане
Державним комітетом телебачення і радіомовлення України.